

סילבוס - תוכנית הוראה לקורס
שם הקורס
ירושלים בימי המלוכה – תולדות ירושלים
בתקופת המקרא
ד"ר שירה אלבז | המחלקה ללימודי ארץ ישראל וארכיאולוגיה
מס הקורס | 161030-01

Jerusalem in the Days of the Monarchy: The History of
Jerusalem in the Biblical period

שיעור	סוג הקורס:
1 ש"ש	היקף נ"ז:
תשפ"ו	שנת לימודים:
ב'	סמסטר:
	יום ושעה
בתאום מראש	שעת קבלה:
shira.albaz@biu.ac.il	מייל מרצה:
_____	קישור לאתר מודל:

תיאור הקורס ותוצרי למידה

תקציר הקורס

לירושלים וסביבתה היסטוריה ארוכה ומורכבת שהחלה לפני למעלה מ-5000 שנים. הממצאים הארכיאולוגיים שנחשפו ב-150 שנות המחקר הארכיאולוגי מאפשרים לקבל תמונה מפורטת של ראשית ירושלים. במהלך הקורס אנחנו נעסוק בתולדות העיר מתקופת הברונזה המאוחרת עד שלהי תקופת המקרא (1550-530 לפני הספירה), בדגש ארכיאולוגי והמחלוקות השונות הקיימות במחקר.

תוצרי הלמידה

א. ידע

אנחנו נתאר את התקופות הנלמדות והמאפיינים שלהם, תוך הגדרה של מונחים שונים מהעולם הארכיאולוגי. בנוסף נסביר ונפרט כיצד התקופות והמונחים מעולם הארכיאולוגיה באים לידי ביטוי בהיסטוריה של ירושלים.

ב. מיומנויות

אנחנו ננתח יחד שיטות מחקר שונות שייצגו לאורך הקורס מתקופות ושונות ונעריך את היתרונות והחסרונות בכל שיטה.

למידה פעילה - תכנון מהלך השיעורים:

השיעורים יבוססו על הוראה פרונטלית, תוך שימוש במצגות כחומר עזר, מתוך האחריות שלי על הוראת החומר התיאורטי והמתודולוגי ולכן אני מצפה מכם לקחת אחריות על העבודה השוטפת שלכם ועל השתתפות (ולא רק נוכחות) במפגשים, כמו כן קריאה לפני תחילת נושא כחומר רקע, למען הלמידה האישית של כל אחד ואחת ולמען הלמידה של כולנו. ייתכנו הרצאות אורח של חוקרים מהתקופות הרלוונטיות העוסקים במחקרים וחפירות ארכיאולוגיות באזור ירושלים.

מס' השיעור	נושא השיעור	למידה פעילה	קריאה/ צפיה בדרשת
1	מבוא לארכיאולוגיה של ירושלים	כתיבת מונח לאגרון המונחים	מאיר 2000
2			
3	תולדות המחקר וחפירות לאורך ההיסטוריה בירושלים		רייך 2000
4	ירושלים בתקופה הברונזה המאוחרת	עבודה בקבוצות	פלדשטיין 2017
5		הצגת התוצרים בכיתה	

6	ירושלים בתקופת הברזל א'	צפייה בסרטון וסיכום של מאפייני התקופה	מזר 1990
7	ירושלים בתקופת הברזל 2 א' - ימי הממלכה המאוחדת		אוסשקין 1998
8			
9	ירושלים בתקופת הברזל 2 ב' - מפילוג הממלכה ועד המאה ה-8 לפנה"ס		פייג 2000
10	מפעלי המים של העיר	עבודה בקבוצות	מזר 2000
11		הצגת התוצרים בכיתה	
12	ירושלים במאה ה-7 לפנה"ס והחורבן		מלמט 2004
13	ירושלים בתקופה הפרסית סיכום הקורס	הכנה למבחן עבודה בקבוצות	אשל 2000

הערכה מעצבת (מטלת ביניים)

במהלך הקורס יינתנו ארבע מטלות, חלקן יינתנו באתר הקורס המודל וחלקן היו חלק פעילה מהלמידה בכיתה.

מטלה 1 – כתיבה והגדרה של מונח שנלמד כחלק מחומר הלימוד והכנסתו לאגרון המונחים באתר המודל

מטלה 2 – צפייה בסרטון וסיכום של מאפייני התקופה

מטלה 3 – עבודה בקבוצות חקר לגבי תקופת הברונזה המאוחרת בירושלים והצגתם בכיתה

מטלה 4 – עבודה בקבוצות חקר לגבי מפעלי המים בירושלים והצגתם בכיתה

ציון סופי

מסקל בציון הסופי	תיאור התוצר
15%	השתתפות פעילה בשיעורים
20%, כל מטלה תהווה 5%	4 מטלות לאורך הקורס
65% מהציון הסופי	עבודת בית - סיכום הקורס

דרישות הקורס

חובת קריאה מאמרים לפני כל תחילת נושא לימוד כמפורט בתוכנית הוראה. ביצוע מטלות במהלך הקורס שיפורסמו באתר המודל.

עבודת בית, המסכמת את הקורס, מבחן במודל עם חומר פתוח.

ביבליוגרפיה: תכנים עדכניים לעיון בקריאה, צפיה והאזנה

מבוא לארכיאולוגיה של ירושלים

קריאת חובה:

מאיר, א. 2000. ירושלים לפני דויד: סקירה ארכיאולוגית מסוף העידן הפרהיסטורי ועד לסוף תקופת הברזל א', 33-65. בתוך ספר ירושלים, תקופת המקרא, עורכים ש. אחיטוב וע. מזר. ירושלים: ידי יצחק בן צבי.

קריאת העשרה:

גרינהוט, צ. 1996. חידושי המחקר הארכיאולוגי בפריפריה של ירושלים - תקופת הברונזה והברזל, 3-8. בתוך חידושים בחקר ירושלים: דברי הכנס השני, עורך א. פאוסט. רמת גן: אוניברסיטת בר אילן.

דה גרוט, א. 2012. הערות להתפתחות של ירושלים בתקופת הברונזה והברזל, 7-14. בתוך חידושים בחקר ירושלים: הקובץ השמונה-עשר, עורכים א. ברוך, י. לוין וא. לוי-רייפר. רמת גן: אוניברסיטת בר אילן.

פאוסט, א., ברוך, א. ושוורץ, י. 2017. חמשת אלפי שנות היסטוריה בירושלים: מבוא, 7-10. בתוך ירושלים מראשיתה ועד לכיבוש העות'מאני, עורכים א. פאוסט, א. ברוך, וי. שוורץ. רמת גן: מרכז אינגבורג רנרט ללימודי ירושלים, אוניברסיטת בר אילן.

Mazar, B. and Shiloh, Y. 1993. Jerusalem, 698-712. In The New Encyclopedia of Archaeological Excavations in the Holy Land 2, Ed. Stern, E. Jerusalem : Israel Exploration Society.

תולדות המחקר וחפירות לאורך ההיסטוריה בירושלים

קריאת חובה:

רייך, ר. 2000. הטופוגרפיה והארכיאולוגיה של ירושלים בתקופת הבית הראשון, 93-130. בתוך ספר ירושלים, תקופת המקרא, עורכים ש. אחיטוב וע. מזר. ירושלים: ידי יצחק בן צבי.

קריאת רשות:

גבע, ה. 1993. סיכום עשרים וחמש שנים של מחקר ארכיאולוגי מחודש בירושלים – הישגים והערכות, קדמוניות 101/102, כרך 1/2, 2-24. גבע, ה. 2010. חידושים במחקר הארכיאולוגי של ירושלים בעשור האחרון, קדמוניות 140, 62-69.

מזר, א. 2007. בירה בת 4000 שנה: ירושלים לאור ממצאי החפירות החדשות בעיר דוד, ארץ ישראל ספר טדי קולק, כח, 125-133.

רייך, ר. ושוקרון, א. 2010. חידושים בחפירות עיר דוד 2008-2010, קדמוניות 140, 70-79. Silberman, N. A. 1982. *Digging for God and Country: Exploration in the Holy Land, 1799-1917*, New York.

ירושלים בתקופת הברונזה המאוחרת

קריאת חובה:

פלדשטיין, א. 2017. ממלכת ירושלים בתקופת אל-עמארנה, 41-52. בתוך *חידושים בחקר ירושלים: הקובץ העשרים ושניים*. עורכים א. ברוך וא. פאוסט. רמת גן: אוניברסיטת בר אילן. קריאת רשות:

ברקאי, ג. 1990. מקדש מצרי מתקופת הברונזה המאוחרת בירושלים?, *ארץ ישראל כ"א*, 106-94.

מזר, א. 2006. ביצורי ירושלים באלף השני לפנה"ס לאור החפירות החדשות בעיר דוד, 21-28. בתוך *חידושים בחקר ירושלים: דברי הכנס השנים-עשר*. עורכים א. ברוך וא. פאוסט. רמת גן: אוניברסיטת בר אילן.

Steiner, M. 1996. Jerusalem in the Late Bronze and Early Iron Ages: Archeological Versus Literary Sources?, 3-8. In *New Studies on Jerusalem, Proceedings of the Second Conference*, Ed. A. Faust. Ramat-Gan: Bar-Ilan University.

ירושלים בתקופת הברזל א'

קריאת חובה:

מזר, ע. 1990. ירושלים וסביבתה בתקופת ההתנחלות, 131-154. בתוך *ממודות למלוכה*, עורכים נ. נאמן וי. פינקלשטיין, ירושלים: יד בן צבי.

קריאת רשות:

ידין י. 1952. העיוורים והפסחים וכיבושי ירושלים על ידי דוד, 222-225. בתוך *הכינס העולמי למדעי היהדות, קיץ תש"ז*, כרך 1, ירושלים: הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, האוניברסיטה העברית. פאוסט, א. 2017. יבוס, עיר דוד, וירושלים: ירושלים מתקופת ההתנחלות ועד התקופה הניאו-בבלית, 35-72. בתוך *ירושלים מראשיתה ועד לכיבוש העות'מאני*, עורכים א. פאוסט, א. ברוך, וי. שוורץ. רמת גן: מרכז אינגבורג רנט ללימודי ירושלים, אוניברסיטת בר אילן. קלאי, ז. 1957. ירושלים – ביהודה או בבנימין, 25-32. בתוך *יהודה וירושלים, הכינס הארצי השנים עשר לידיעת הארץ*, ירושלים: החברה לחקירת ארץ ישראל ועתיקותיה.

ירושלים בתקופת הברזל 2 א' - ימי הממלכה המאוחדת

קריאת חובה:

אוסשקין, ד. 1998. ירושלים בתקופת דוד ושלמה – העדות הארכיאולוגית, 57-58. בתוך *חידושים בחקר ירושלים: דברי הכנס השלישי*. עורכים א. פאוסט וא. ברוך. רמת גן: אוניברסיטת בר אילן. קריאת רשות:

דה-גרוט, א. 2002. העיר הנעלמת של המאה העשירית לפנה"ס, 29-34. בתוך *חידושים בחקר ירושלים: דברי הכנס השביעי*. עורכים א. פאוסט וא. ברוך. רמת גן: אוניברסיטת בר אילן. מזר, ע. 2005. ירושלים במאה ה' לפנה"ס: הכוס החצי מלאה, 11-22. בתוך *חידושים בחקר ירושלים: דברי הכנס העשירי*. עורכים א. ברוך וא. פאוסט. רמת גן: אוניברסיטת בר אילן. פאוסט, א. 2005. הממלכה המאוחדת ואנתרופולוגיה: הערה לוויכוח על מעמדה האפשרי של ירושלים כבירה, 23-36. בתוך *חידושים בחקר ירושלים: דברי הכנס העשירי*. עורכים א. ברוך וא. פאוסט. רמת גן: אוניברסיטת בר אילן. קהיל, ג. 2002. תקופת הממלכה המאוחדת: העדות הארכיאולוגית, 21-27. בתוך *חידושים בחקר ירושלים: דברי הכנס השביעי*. עורכים א. פאוסט וא. ברוך. רמת גן: אוניברסיטת בר אילן.

ירושלים בתקופת הברזל 2 ב' - מפילוג הממלכה ועד המאה ה-8 לפנה"ס

קריאת חובה:

פייג, נ. 2000. סביבות ירושלים בתקופת הברזל ב', 410-387. בתוך ספר ירושלים, תקופת המקרא, עורכים ש. אחיטוב וע. מזר. ירושלים: ידי יצחק בן צבי.

קריאת רשות:

חביב, ח. 1993. החברה בממלכת ישראל ויהודה, ירושלים: מוסד ביאליק, 166-135. כוגן מ. 2000. עיר מלך ועיר מקדש – תולדות ירושלים מימי דוד ועד ימי יאשיהו, 83-67. בתוך ספר ירושלים, תקופת המקרא, עורכים ש. אחיטוב וע. מזר. ירושלים: ידי יצחק בן צבי.

מפעלי המים של העיר

קריאת חובה:

מזר, ע. 2000. הספקת המים ומפעלי המים בימי בית ראשון, 232-195. בתוך ספר ירושלים, תקופת המקרא, עורכים ש. אחיטוב וע. מזר. ירושלים: ידי יצחק בן צבי.

קריאת רשות:

אוסשקין, ד. 1994. מפעלי המים של ירושלים בימי חזקיהו, קתדרה 70, 28-3. פאוסט, א. 1997. הערה למקומה של כתובת השילוח ולחציבת הנקבה, 24-21. בתוך חידושים בחקר ירושלים: דברי הכנס השני. עורך א. פאוסט. רמת גן: אוניברסיטת בר אילן. פאוסט א. 2004. לשאלת תיפקודו של פיר וורן לאור התגליות החדשות, 19-7. בתוך חידושים בחקר ירושלים: דברי הכנס התשיעי. עורכים א. ברוך, ע. ליבנר וא. פאוסט. רמת גן: אוניברסיטת בר אילן.

מזר, ע. 1996. האם נחפרה נקבת חזקיהו לשווא?, קתדרה 78, 188-187. רייך, א. ושקרון, א. 1999. מערכת המנהרות והחציבות הסמוכות למעין הגיחון, ירושלים, 13-5. בתוך חידושים בחקר ירושלים: דברי הכנס הרביעי. עורך א. ברוך. רמת גן: אוניברסיטת בר אילן.

ירושלים במאה ה-7 לפנה"ס והחורבן

קריאת חובה:

מלמט, ל. 2004. תאריכו של חורבן הבית הראשון, 17-15. בתוך חידושים בחקר ירושלים: דברי הכנס החמישי, עורכים א. פאוסט וא. ברוך. רמת גן: אוניברסיטת בר אילן.

קריאת רשות:

אביעוז, מ. 2006. התאריך של חורבן בית המקדש הראשון במקרא ובמקורות הבתר-מקראיים, 34-23. בתוך חידושים בחקר ירושלים: דברי הכנס האחד עשר. עורכים א. ברוך, צ. גרינהוט וא. פאוסט. רמת גן: אוניברסיטת בר אילן.

ברקאי, ג. 2000. ארמון המלך ובית העם בעת הכיבוש הבבלי של ירושלים, 28-21. בתוך חידושים בחקר ירושלים: דברי הכנס התשיעי. עורכים א. ברוך, ע. ליבנר וא. פאוסט. רמת גן: אוניברסיטת בר אילן.

מלמט, א. 2000. בין מצרים לבבל וחורבנה של ירושלים, 91-85. בתוך ספר ירושלים, תקופת המקרא, עורכים ש. אחיטוב וע. מזר. ירושלים: ידי יצחק בן צבי.

ירושלים בתקופה הפרסית

קריאת חובה:

אשל, ח. 2000. ירושלים בימי שלטון פרס: מתאר העיר והרקע ההיסטורי, 343-327. בתוך ספר ירושלים, תקופת המקרא, עורכים ש. אחיטוב וע. מזר. ירושלים: ידי יצחק בן צבי.

קריאת רשות:

דה גרוט, א. 2002. מבט ליהודה מירושלים בתקופה הפרסית, 81-77. בתוך חידושים בחקר

ירושלים: דברי הכנס השביעי. עורכים א. פאוסט וא. ברוך. רמת גן: אוניברסיטת בר אילן.
ליון, י. 2017. ימי שיבת ציון: ירושלים תחת שלטון פרסי, 81-102. בתוך ירושלים מראשיתה ועד
לכיבוש העות'מאני. עורכים א. פאוסט, א. ברוך, וי. שוורץ. רמת גן: מרכז אינגבורג רנרט ללימודי
ירושלים, אוניברסיטת בר אילן.
ליפשיץ, ע. 1999. ירושלים והמקדש בין חורבן הבית לימי שיבת ציון, 27-39. בתוך חידושים
בחקר ירושלים: דברי הכנס השביעי. עורך א. ברוך. רמת גן: אוניברסיטת בר אילן.
פאוסט, א. 2002. העורף החקלאי של ירושלים בשלב המעבר בין תקופת הברזל לתקופה
הפרסית, 83-89. בתוך חידושים בחקר ירושלים: דברי הכנס השביעי. עורכים א. פאוסט וא. ברוך. רמת
גן: אוניברסיטת בר אילן.
קלוגר, ע. 2002. סביבות ירושלים בתקופה הפרסית, 91-96. בתוך חידושים בחקר ירושלים:
דברי הכנס השביעי. עורכים א. פאוסט וא. ברוך. רמת גן: אוניברסיטת בר אילן.